

Så mycket kostar övningarna under historiska upprustningen

Stridsvagnar och beväpnade soldater rullar in över södra Sverige. Det är försvarets övning Sydfront 21 som pågår. Den historiskt stora upprustningen av det svenska försvaret leder till fler och större övningar, fler skjutdagar, fler värnpliktiga – och en dyr nota för skattebetalarna och miljön.

”Försvarsmakten har ett tydligt uppdrag av regering och riksdag: att värna Sveriges frihet genom militärt försvar. För att klara det räcker det inte att vi är bra på det vi gör. Vi måste vara bättre än en eventuell fiende. Därför övar vi ständigt och allt mer.”, skriver myndigheten på sin hemsida.

Nationella och internationella övningar har ökat i storlek, med fler samarbetande nationer och fler deltagare. De största övningarna har kostat hundratals miljoner.

– Vi ser det som jätteproblematiskt. Dels utifrån de resurserna som det kräver och även de problem som övningarna skapar. I den kris vi befinner oss i nu – med mer direkta hot i form av pandemin och klimatkrisen – görs ändå bedömningen att det är på det här vi ska lägga våra resurser, säger Malin Nilsson, generalsekreterare på Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet.

Stridsvagnar och beväpnade soldater rullar in över svenska landskap i den pågående militärövningen Sydfront 21. 3 500 deltagare är med när brigader övar i strid. Kostnad: 70 miljoner kronor. Det är ändå lite jämfört den internationella övningen Aurora 2017. Där blev totalnotan 639 miljoner kronor. Övningen var den största i Sverige sedan början av 90-talet. Den skulle ha följts upp förra året av Aurora 20, som var tänkt att ha ännu fler deltagare och som också skulle kosta över 600 miljoner kronor. Men den och flera andra övningar har skjutits upp på grund av pandemin.

– De internationella samarbetet gör att övningarna blir större. Det sker ökade investeringar i det militära globalt. Upprustning föder upprustning. Vi ser att de här internationella samarbeten och övningarna får väldigt hög prioritet i Sverige. När man samarbetar med länderna så vill man inte stöta sig med dem på andra plan, och vågar då kanske inte ifrågasätta gällande exempelvis nedrustningsfrågor, säger Malin Nilsson.

Större miljökostnad

I och med riksdagens beslut om Totalförsvaret 2021–2025 kommer armén att växa. Försvaret kommer bland annat att få en tredje armébrigad och antalet värnpliktiga ökar till 8 000 per år. De ökade antalet soldater ska stärka beredskapen för ett eventuellt militärt anfall mot Sverige.

I pågående Sydfront 21 sker övningar med duellerande stridsvagnar, lågt flygande flygplan och avlossade vapen. Något som även för med sig en dyr miljökostnad, enligt Greenpeace.

– Det är problematiskt eftersom det innebär en stor miljöbelastning med de olika övningarna. Det är också en fråga om vilka prioriteringar vi gör som land. Sverige behöver inte öva inför ett hypotetiskt krig. Vi behöver förbereda samhället inför en klimatkris. Där behöver vi lägga resurserna och kapaciteten, säger Rolf Lindahl, talesperson klimat- och energifrågor för Greenpeace.

Det råder brist på transparens för exakt vilken miljöpåverkan som försvarets övningar och insatser har, förklarar Rolf Lindahl. Vid redovisning av klimat- och miljöpåverkan så sker det undantag för försvaret med anledning av bland annat sekretess. Han förklarar att försvarsmakten inte behöver redovisa enligt miljöledningsförordningen trots att det är en Sveriges största myndigheter.

– I ett större perspektiv gör det att svensk och internationell statistik för miljöpåverkan haltar efter vilket kan leda till att rätt åtgärder inte genomförs, säger han och fortsätter:

– Det är dålig transparens som bygger på en gammal, otidsenlig och felaktig idé om att försvaret står över sådana här saker.

Mångdubblat skjutdagarna

2019 ställde sig riksdagen bakom en motion att regeringen skulle uppdra åt Försvarsmakten att ta fram en handlingsplan för att minska föroreningen av Vättern, som orsakats av militära övningar. Försvaret hade då fått tillstånd för 30 skjutdagar och 69 000 skott per år, vilket var en markant ökning jämför med tidigare. Och då hade redan de tidigare tillåtna nivåerna lett till föroreningar, enligt motionen.

Samtidigt har Försvarsmakten haft en begäran om att mångdubbla sina skjutdagar på flera platser i landet. Bland annat i Göteborgs skärgård där försvarets skjutdagar mer än sexdubblats. 100 000 tillåtna årliga skott i området har blivit till 1,3 miljoner avlossade skott, handgranater, sprängningar, robotar med mera. Även på Gotland har försvaret fått fler skjutdagar och tillåtelse till totalt 1 750 000 skarpa skott. Försvarsmakten säger till Dagens ETC att ett ökat antal skjutdagar inte innebär att alla dagar används till skjutövningar.

– Vi efterlyser en mer nyanserad debatt gällande försvaret. När beslutet om försvaret togs förra året så skedde det nästan helt utan debatt. Det är sällan upprustningen av försvaret ifrågasätts, säger Malin Nilsson.

Anledning till att övningarna växer är att regeringen bedömt att säkerhetsläget i Sveriges närområde och i Europa har blivit sämre. Ett angrepp mot Sverige bedöms i fortfarande inte som sannolikt, men regeringen anser att det inte kan uteslutas.

”Övning behövs för ett starkt och trovärdigt försvar och så att vi kan möta uppkomna händelser nu och i framtiden”, säger generallöjtnant Johan Svensson, Försvarsmaktens produktionschef i en text på myndighetens hemsida.

Dagens ETC har sökt Försvarsmakten för en kommentar men det har inte återkommit innan pressläggningen av denna tidning.

JESPER WALLÉN